

OPPRYDDING OG KARTLEGGING AV AVFALL I DOKKADELTAET OG RANDSFJORDEN, 2018

15. DESEMBER 2018

RAPPORT 2018:15

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Kristine Heistad

Prosjektmedarbeider:

Trond Øigarden

Oppdragsgiver:

Miljødirektoratet

Kontaktperson:

Miriam Mekki

Referanse:

Øigarden, T. & Heistad, K. 2018. Opprydding og kartlegging av avfall i Dokkadeltaet og Randsfjorden, 2018:15. Foreløpig rapport.

Sammendrag:

Prosjekt «Opprydding og kartlegging av avfall i Dokkadeltaet og Randsfjorden» er et prosjekt som organiserer opprydding og kartlegging av plast og annet avfall i Dokkadeltaet og vassdragene tilknyttet deltaet.

Dokkadeltaet Våtmarkssenter har iverksatt flere tiltak rundt Dokkadeltaet naturreservat og Dokka-Etna for å fjerne søppel i området og redusere ny tilførsel. Det ble også bli utført strandrydding langs Randsfjorden forøvrig. Prosjektets hovedfokus har vært opprydding, men vi ønsker også å registrere hva slags type søppel vi finner, slik at avfallsstrømmen kan overvåkes over flere år og effekten av tiltak synliggjøres. Vi har grunn til å tro at plastforurensning er et relativt stort problem i området. Prosjektet har overføringsverdi til alle lignende vassdrag i Norge. Det eksisterer per i dag svært lite kunnskap om forsøpling av elver og innsjøer, og dette prosjektet vil kunne bidra til økt kunnskap og fokus på området både lokalt og nasjonalt.

I prosjektet er det ryddet fra like oppstrøms elvemøtet Dokka-Etna til Dokkadeltaet og videre til Hov på østsida og til Ligarda på vestsida av Randsfjorden, i tillegg er det ryddet i Røykenvika. Det er ryddet omkring fire tonn avfall i prosjektperioden.

Emneord:

Avfall, plast, rundballer, Randsfjorden, Dokka-Etna, Dokkadeltaet naturreservat, Fluberg fuglefredningsområde, Røykenvika fuglefredningsområde, Ryddeportalen

Innhold

Innledning	4
Områdebeskrivelse	5
Prosjektbeskrivelse og gjennomføring	6
1. Organisering av dugnadsarbeid og kartlegging av avfall	6
2. Fjerning av rundballer på avveie	11
3. Utplassering av stasjonære ryddepakker	13
4. Kartlegging av søppel på bunnen av Randsfjorden ved Fluberg bru	13
5. Forebyggingstiltak- Workshop	15
Resultater	16
1. Organisering av dugnadsarbeid og kartlegging av avfall	16
2. Fjerning av rundballer på avveie	17
3. Utplassering av stasjonære ryddepakker	17
4. Kartlegging av søppel på bunnen av Randsfjorden ved Fluberg bru	17
5. Forebyggingstiltak- Workshop	17
Diskusjon	18
1. Organisering av dugnadsarbeid og kartlegging av avfall	18
2. Fjerning av rundballer på avveie	19
3. Utplassering av stasjonære ryddepakker	19
4. Kartlegging av søppel på bunnen av Randsfjorden ved Fluberg bru	20
5. Forebyggingstiltak- Workshop	20
Videre arbeid	21
Litteratur	22
Vedlegg:	23
Landbruksplast på avveie - Workshop	23

Innledning

Plastavfall på avveie er en av vår tids største miljøutfordringer, og det anslås at over 8 millioner tonn plast finner veien ut i havet hvert år (Ocean Conservancy, 2012). Dette er et problem som ofte forbindes med marint miljø, men plast kan også skape store problemer i og ved ferskvann (Wagner, m.fl. 2014).

Plastavfall på avveie kan få mange konsekvenser:

- Dyr og fugler kan vikle seg inn i plastavfall som for eksempel tau eller poser.
- Dyr og fugler kan spise plast, noe som kan ha dødelig utfall.
- Plastobjekter vil over tid fragmenteres til mindre biter, og bli til mikroplast (plastobjekter < 5 mm i diameter)
- Mikroplast kan akkumulere miljøgifter
- Mikroplast kan ende opp i drikkevannet vårt
- Forsøpling forringer det visuelle inntrykket
- Forsøpling kan redusere tilstand på vannkantvegetasjon
- Plastavfallet kan blokkere rør, avløp etc. og bidra til økt flomproblematikk

Det er anslått at over 80% av all plast i havet stammer fra land-baserte kilder, og elvene står for mye av tilførselen (UNEP, 2009). Opprydding langs elver og innsjøer er derfor viktig for å redusere forsøpling både lokalt og globalt. Elver fungerer som transportårer for plast. Dokka-elva og Etnavassdragets funksjon som transportårer bør ikke undervurderes da store arealer flommes over i perioder med høy vannstand. Plast og andre objekter som ligger under øvre flommål langs innløpselvene og innsjøene lenger opp i nedbørsfeltet kan derfor bli tatt av vannmassene og ført nedover mot Dokkadeltaet og Randsfjorden. Særlig Etna oversvømmer store områder hvert år og det er et kjent problem at elva tar med seg blant annet rundballer pakket i plast. I Dokka-elva har det tidligere vært problemer med dumping av søppel i elva.

Dokkadeltaet Våtmarkssenter har under feltarbeid observert at det er ligger mye plastavfall i vassdragene tilknyttet Dokkadeltaet naturreservat. Spesielt i flomskoger og flomskogsmark kan man se at det har blitt skyldt i land rundballer med rundballeplast, samt tauverk o.l. Alt plastavfall som blir liggende i naturen vil over tid brytes ned til mikroplast, og det er mye enklere å håndtere avfallet mens det fremdeles er synlig. Har plasten først blitt til mikroplast, er det i beste fall langt mer ressurskrevende å rydde opp. I de fleste tilfeller vil det være umulig med dagens teknologi.

Ved befaring langs Etna ble det flere steder registrert plast hengende i kantvegetasjonen. Dette kalles «juletreeffekten», og er et typisk fenomen i elver med stor variasjon i vannføring. Slik plast har en tendens til å forflytte seg gradvis nedover i vassdraget i perioder med høy vannføring (Williams & Simmons, 1996), og vil med stor sannsynlighet ende opp i naturreservatet.

Det eksisterer per i dag relativt lite kunnskap om forsøpling av elver og innsjøer. Dette prosjektet bidrar til økt kunnskap og fokus på området både lokalt og nasjonalt. Gjennom prosjekt har DV organisert opprydding og kartlegging av plast og annet avfall

i Dokkadeltaet og vassdragene tilknyttet deltaet. Prosjektets hovedfokus har vært opprydding, men vi har også gjort registreringer hva slags type søppel som ble funnet. Dermed kan avfallsstrømmen overvåkes over flere år og effekten av tiltak synliggjøres. Prosjektet har overføringsverdi til alle lignende vassdrag i Norge.

Områdebeskrivelse

Dokkadeltaet naturreservat ligger helt nord i Randsfjorden, som er Norges fjerde største innsjø. Dokkadeltaet ble vernet som naturreservat i 1990, og fikk status som Ramsar-område i 2002. Området ble vernet hovedsakelig ut i fra områdets betydning for trekkende og hekkende vannfugler, det er observert over 220 ulike fuglearter i reservatet.

Elva Dokka-Etna, som består av de to elvene Dokka og Etna, har bygget opp et stort deltaområde bestående av to hovedløp og en lang rekke bakloner, elvevoller, kanaler, elveslynger og sumpområder. Tidligere ble området benyttet til slått og beite, og kulturpåvirkningen er fortsatt tydelig. I motsetning til de fleste andre større innlandsdelta, er Dokkadeltaet lite berørt av tekniske inngrep. Dokka har sitt utspring i fjellene øst i Øystre Slidre kommune, og renner gjennom det oppdemte Dokkfløyvatnet. Etna har sitt utspring ved Bjørnhaugmyrene i Øystre Slidre, den går sammen med Dokka 3 km før utløpet i Randsfjorden. Etna ble i 1993 vernet mot kraftutbygging.

Randsfjorden er Norges fjerde største innsjø og den nest største i Oppland fylke. Randsfjorden ligger i kommunene Jevnaker, Gran, Søndre Land og Nordre Land. I nord har innsjøen tilsig av elvene Etna og Dokka, og i Røykenvika kommer Vigga ut. Randsfjorden dreneres av Randselva som renner ut ved Jevnaker i sørenden av innsjøen. Randsfjorden ligger 135 moh., er 77 km lang og har et areal på 140 km². Dybden varierer noe, den største dybden er mellom 131 og 134,5 meter (Wikipedia).

Like nord (oppstrøms) for Dokkadeltaet ligger Dokka sentrum, som er administrasjonssenter i Nordre Land kommune. Kommunen har om lag 6700 innbyggere, hvorav 3000 bor i og rundt Dokka sentrum. Nordre Land er en industrikommune, med utbredt trebearbeidende industri, og spesielt møbelindustri, men også metall- og konfeksjonsbransjen er representert. Industrinæringen, bygg og anlegg sysselsetter 20% av arbeidstakerne i kommunen. Nordre Land er også den sjette største jordbrukskommunen og blant de tre største kommunene innen skogbruk i Oppland (målt etter areal). Andre større tettsteder som kan ha en rolle i forsyningen av innsjøen er Hov (Søndre Land kommune), Brandbu (Gran kommune) og Jevnaker (Jevnaker kommune). Ellers er det spredt bebyggelse og betydelig jordbruksaktivitet som dominerer langs store deler av Randsfjorden.

Prosjektbeskrivelse og gjennomføring

Det er behov for en omfattende opprydding av avfall i Dokkadeltaet fra samløpet til Dokka-Etna til våtmarkssenteret på Odnas/Lands sag og høvleri, og på strendene langs Randsfjorden (figur 2). Dette er områder som ble prioritert i prosjektet, da Dokkadeltaet naturreservat er leve- og hekkeområde for en rekke sårbare arter og forsøpling i dette område kan medføre stor skade på dyrelivet. Naturen langs Dokka-Etna vassdraget inneholder store naturkvaliteter, med flommark og flomskogsmiljøer med et høyt innhold av sjeldne og rødlista arter. Forsøpling er med på å forringe tilstanden av disse naturtypene som er viktige habitater for flere sjeldne arter. Randsfjorden er et populært friluftsområde for lokalbefolkningen og benyttes til båtliv, bading, turer og fiske. Den årlige flommen tar hvert år med seg objekter og avfall som ligger lagret i flomsonen, og mye av dette akkumuleres i deltaet og i bukter og vikar langs fjorden. En opprydding og kartlegging i Dokkadeltaet og Randsfjorden vil bidra til å bevare en god tilstand i et sårbart naturområde og gi økt kunnskap om forsøpling i ferskvann, som vil være overførbar til mange vassdrag i Norge.

Prosjektet består av flere delprosjekter og innebærer både kartlegging, opprydding, kunnskapsinnhenting, forebygging og holdningsskapende arbeid. Prosjektet består av følgende delprosjekt:

1. Organisering av dugnadsarbeid og kartlegging av avfall
2. Fjerning av rundballer på avveie langs Dokka-Etna
3. Utplassering av stasjonære ryddepakker
4. Kartlegging av søppel på bunnen av Randsfjorden ved Fluberg bru
5. Workshop om landbruksplast på avveie

Prosjektet er utført i nært samarbeid med Hold Norge Rent (HNR), spesielt i arbeidet med workshopen.

1. Organisering av dugnadsarbeid og kartlegging av avfall

DV organiserte flere ryddeaksjoner langs Randsfjorden og langs elvene Dokka og Etna, som renner sammen ca. 4 km nord for Dokkadeltaet. Samarbeidspartnere i avfallsprosjektet var Hold Norge Rent, Horisont Miljøpark IKS, Randsfjordmuseet, Vannområde Randsfjorden, Dokka-Etna Grunneierlag, Randsfjorden grunneierforening, Dokkadeltaet grunneierlag, Ligarda vel, Odnas Skole, Dokka barneskole, Dokka videregående skole, Nordre Land Idrettslag, Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland, 4H, Randsfjordforbundet, Naturvernforbundet i Oppland, Land Rotary klubb, Nordre Land Lions, m.fl.

Land Rotary: Rydding langs Dokka-Etna av ca. 2 km elvestrekning ved Kolbjørnshus bru
18. april. 3 personer samlet et biltilhengerlass med søppel.

Fig. 1. Land Rotary ryddet et biltilhengerlass med søppel langs Dokka-Etna ved Kolbjørnshus bru.

Odnas barneskole, 1.-4. klasse søppelrydding ved våtmarkssenteret og fugletårnet på Odnas 26. april.

Fig. 2. Odnas barneskole ryddet og kategoriserte søppel ved våtmarkssenteret og fugletårnet på Odnas.

Dokka videregående skole, VG1 studiespesialiserende (28 elever), 3. mai, over 400 kg søppel langs 4 km strandlinje fra Meierilandet til Sagvika i Søndre Land kommune. Dagen startet med et miniforedrag om rydding og plast. Etter endt søppelplukking ble avfallet kategorisert og kildene identifisert så langt det lot seg gjøre.

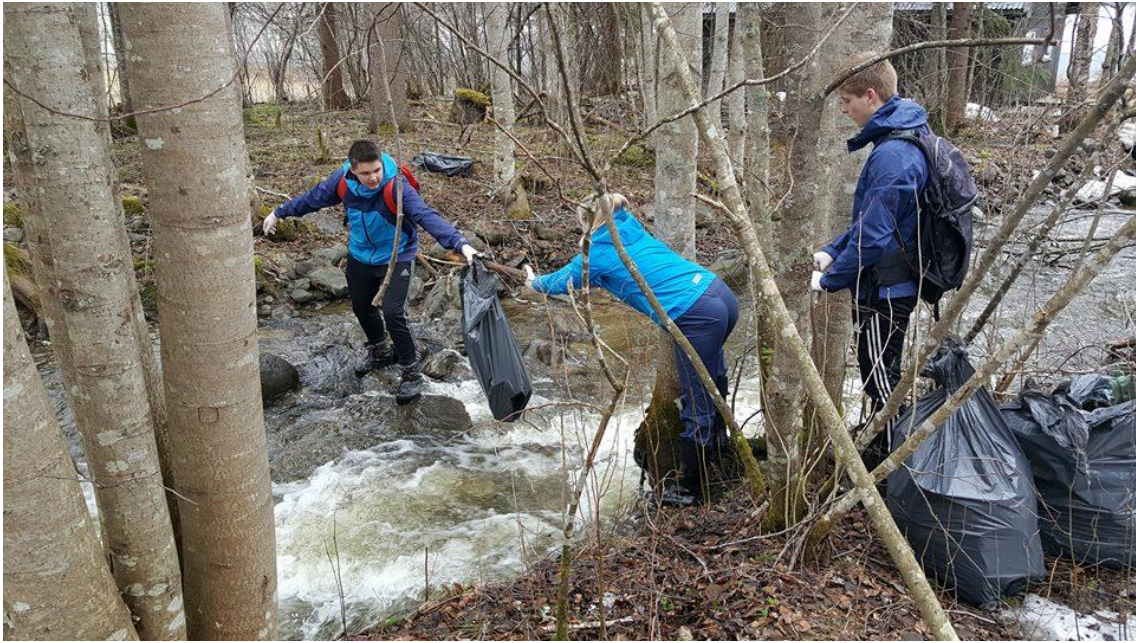

Fig. 3. God innsats av elever fra Dokka videregående, studiespesialiserende langs Randsfjorden i Søndre Land.

Fig. 4. Elevene fra Dokka videregående kategoriserte søppelet de fant.

Strandryddedagen: Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS inviterte i samarbeid med Naturvernforbundet i Oppland og Hold Norge Rent til strandrydding langs Randsfjorden lørdag 5. mai 2018. Målet var å få ryddet så mye som mulig av Randsfjorden sør for Dokkadeltaetdeltaet. Ryddeaksjonen foregikk fra kl. 10 – 15. I dette tidsrommet var tre personer fra DV utplassert ved Røykenvika, på Odens og i Hov, der vi delte ut ryddepakker og ga forslag til steder å rydde. Vi begynte å samle inn søppelsekker etter kl. 15. Det deltok 40-50 personer, over 35 km strandlinje ble ryddet og om lag 40 kubikk søppel ble samlet inn. Det møtte ingen opp ved Røykenvika på Strandryddedagen.

Rydding i Dokkadeltaet med båt. John Erik Høitomt har ryddet over lengere tid.

Foredrag Land Rotary 19. juni. Kristine Heistad holdt foredraget «Plast i Dokkadeltaet».

Rydding i Dokkadeltaet naturreservat, Fluberg fuglefredningsområde og Røykenvika fuglefredningsområde. Fluberg fuglefredningsområde ble ryddet av en ansatt fra DV 31. juli. Røykenvika fuglefredningsområde ble ryddet av to ansatte fra DV 7. august. Dokkadeltaet naturreservat ble ryddet en ettermiddag (9. august) av to ansatte fra DV og 4 grunneiere, pluss to barn, ved hjelp av tre båter.

Fig. 5. Rydding i Dokkadeltaet naturreservat ved hjelp av båt.

Rydding langs Dokka-Etna 3. august 2018 med VG1 Dokka videregående skole, i samarbeid med Land Rotary. Elevene (ca. 120) ble delt i 11 grupper som sammen med en fra DV, Dokka vgs eller Land Rotary fikk ansvar for å rydde hvert sitt område. Etter ryddingen ble det lagt opp til kategorisering av søppelet, samt en runde med refleksjon omkring plastsøppelproblematikken. Det var også mulig å gå en natursti med tema søppel. Dagen ble avsluttet med pizza.

Fig. 6. Søppelet fra en av de elleve gruppene på ryddedagen med Dokka videregående langs Dokka-Etna.

Utplassering av containere: Container for avfall var utplassert ved Våtmarkssenteret på Odnas i perioden april til juli, pluss første halvdel av august. Den ble tømt tre ganger i løpet av perioden. I tillegg var det utplassert en container ved Dokka renseanlegg som ble fylt under ryddedagen med Dokka videregående 3. august. Containere ble leid fra Horisont Miljøpark IKS.

DV registrerte ryddeaksjonene i Ryddeportalen til Hold Norge Rent. Deler av aksjonene er kategorisert på ryddeskjema og resultatene er lagt inn i Ryddeportalen.

Grovt sett er det nå ryddet fra like nord for samløpet Dokka-Etna til Hov på østsida og til Ligarda på vestsida av Randsfjorden. Ryddingen er gjort på dugnad, og vi har derfor ikke full kontroll på overlapp av ryddestrekninger og grundighet. Feks. har området ved Nes og Rostadvika fortsatt mye søppel, dette fordi mengdene var for store for de som ryddet der på Strandryddedagen.

2. Fjerning av rundballer på avveie

DV kartla rundballer og landbruksplast langs Dokka-Etna den 23. mai. Spesielt langs et sideløp til elva, ved Tonvollsholmen strander det rundballer i forbindelse med flom. Det var også en del løs rundballeplast i samme område. Dette er det som kalles juletreeffekten, løse remser med plast på rundballene hekter seg i greinverk el.l. Flere meter med plast vikler seg av rundballene og blir hengende, mens rundballen flyter videre med flommen.

I august/september ble rundballeplasten fjernet. Plast fra 12 rundballer ble fjernet. DV kontaktet grunneiere for å finne eiere til rundballene, og det var kun eierløse rundballer vi ryddet (fjernet plast fra).

Rundballene lå for vanskelig i terrenget for å kunne fjernes hele med traktor. Løsningen ble derfor å kutte av plasten og la selve rundballen bli liggende. Noen få rundballer kunne snus med en tømmerhake (vendehake) og håndmakt, mens for de fleste ble det brukt en ATV med vinsj. Man er avhengig av å snu rundballen for å kutte av og fjerne all plasten.

Tidsbruk for arbeidet var en dag til kartlegging og en dag til fjerning av plast fra 12 rundballer. Ryddingen av rundballeplast ga 12-14 sekker søppel.

Fig. 7. For å fjerne all plast på rundballene må de snus. Noen er det mulig å snu ved hjelp av en tømmerhake/vendehake.

Fig. 8. En ATV er praktisk for å få snudd tunge rundballer, slik at man får kuttet løs plasten.

3. Utplussing av stasjonære ryddepakker

Hold Norge Rent gikk tom for sine ryddepakker, men DV satt sammen egne pakker med sekker og hansker og plasserte ut på Coop Extra Dokka, Apotek 1 Hov, Kiwi Hov, Joker Fall og Randsfjord Handel.

4. Kartlegging av søppel på bunnen av Randsfjorden ved Fluberg bru

DV organiserte 30. september dykking ved Fluberg bru. Teamet bestod av to sportsdykkere og en hjelpemann i båt. Dykketid var omkring en time. Dessverre så sviktet GoPro-kameraet som en av dykkerne hadde på seg under dykket. Dykkerne dykket ned til ca. 12 m i et område omkring 50 m ut fra hver side av brua. Djupålen under brua går ned til ca. 30 m.

Det var tydelig et belte med søppel på hver side av brua. Søppelet lå i et belte som strekker seg ca. 4 m ut på hver side av brua. Avfallet er spredt fordelt utover bunnen, det ligger ikke som et sammenhengende lag. Men dette er vanskelig å vurdere fordi man kan forvente at en del søppel har sunket ned i mudderet, og rører man mudderet blir sikten umiddelbart forstyrret. I tillegg ligger det en del søppel i bakevjene på nordsiden av brua, på begge sider av fjorden. Disse bakevjene er dannet av moloer som brua er bygd ut fra.

Hovedmengden av søppelet som ble observert var metallskarp (plenklippermotor, sykkel, mopedramme, autovern mm.), noen bildekk, blikk-/ølbokser, litt plastikkavfall og en del restavfall (poser med diverse som er kastet fra brua, bl.a. et servise). Det ble ikke observert farlig avfall, som f.eks. malingsbokser, oljekanner, netting eller garn.

Inntrykket er at det ikke er et jevnt påfyll av søppel, noe som kan tyde på at det kastes mindre fra brua enn tidligere.

Fig. 9. Fluberg bru over Randsfjorden.

Fig. 10. Rykkerteamet i aksjon ved Fluberg bru.

5. Forebyggingstiltak- Workshop

I samarbeid med Hold Norge Rent arrangerte Dokkadeltaet Våtmarkssenter en workshop med deltakere fra Landbrukskontoret i Nordre Land, Landbrukskontoret på Hadeland, Oppland Bondelag, Nordre Land Bondelag, Snertingdal Bondelag, Naturvernforbundet Oppland, Horisont Miljøpark, Fylkesmannen i Oppland; landbruksavdelingen og miljøvernavdelingen, samt Hold Norge Rent og Dokkadeltaet Våtmarkssenter. Temaet var landbruksplast på avveie, med spesielt fokus på rundballeplast.

Workshopen ble avholdt på Granum Gård i Søndre Land 26. oktober kl. 10.00-14.00. DV ved Trond Øigarden organiserte workshopen, mens Lise Gulbrandsen fra Hold Norge Rent (HNR) var møteleder og Ingrid Zimmermann (HNR) skrev referat. Referatet er vedlagt.

Fig. 11. Workshop om landbruksplast på avveie, på Granum Gård i Søndre land.

Resultater

1. Organisering av dugnadsarbeid og kartlegging av avfall

Dugnadsarbeidet omfattet minimum 250 personer. Det er ryddet fra samløpet Dokka-Etna til Hov på østsida og til Ligarda på vestsida av Randsfjorden. Strandlinje som er ryddet utgjør minst 50 km. Fire containere med avfall er levert til Horisont Miljøpark med samlet vekt 2380 kg. I tillegg er noe søppel levert på annen måte.

DV registrerte ryddeaksjonene i Ryddeportalen til Hold Norge Rent. Deler av aksjonene er kategorisert på ryddeskjema og resultatene er lagt inn i Ryddeportalen. Sammenfatning av resultatene fra ryddeskjemaene er presentert i figur 12 og 13. Diagrammet i figur 13 viser at mer enn halvparten av avfallet stammer fra personlig forbruk.

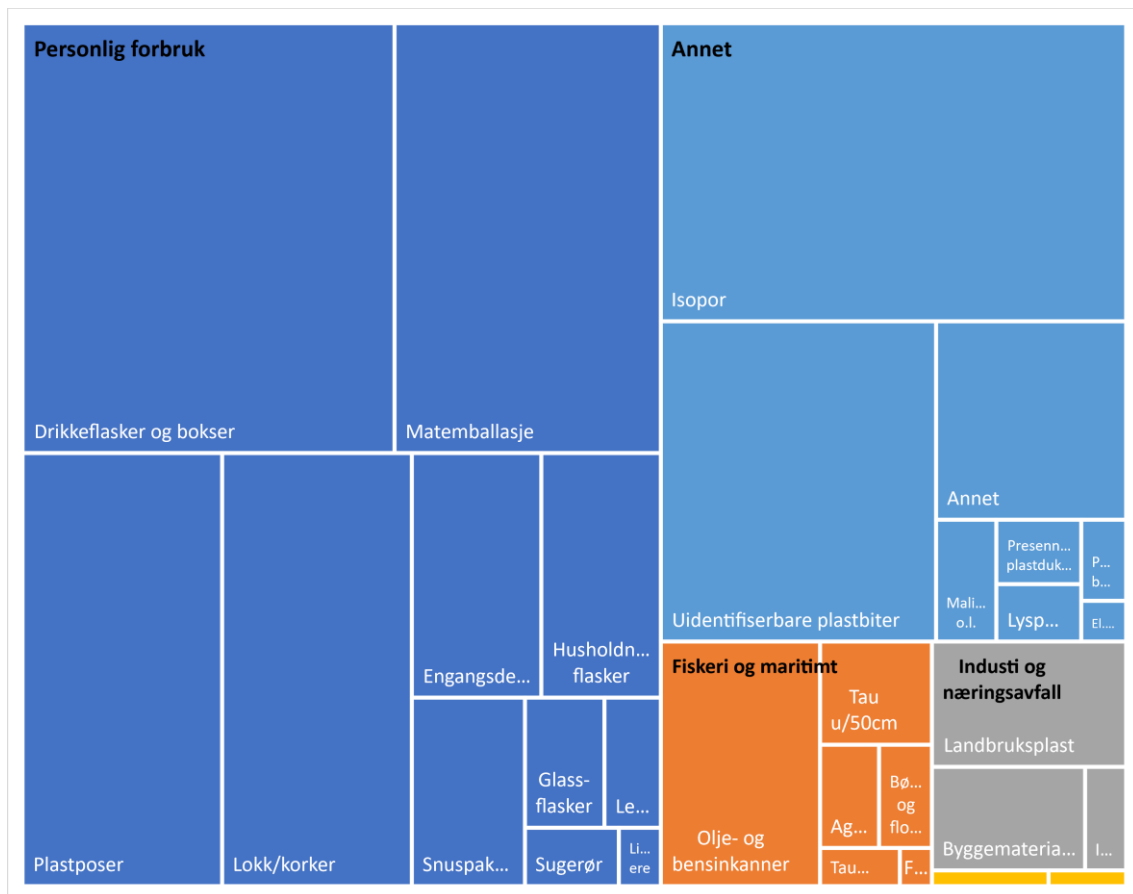

Fig. 12. Funnregistrering av avfall i Dokkadeltaet og Randsfjorden 2018 basert på ryddeskjemaer fra årets ryddeaksjoner. Diagrammet viser avfallet sortert på 5 hovedkategorier (Personlig forbruk, Fiskeri og maritimt, Industri og næringsavfall, Hygiene og sanitærartikler og Annet) med underkategorier.

	kategori	antall
1	drikkeflasker og bokser	263
2	isopor	228
3	matemballaje	188
4	uidentifiserbare plastbiter	145
5	plastposer	142
6	lokk / korker	135
7	olje- og bensinkanner	64
8	annet	62
9	engangsdekketøy	52
10	husholdningsflasker	48

Fig. 13. Topp 10 Dokkadeltaet og Randsfjorden 2018. Funnregistrering av avfall basert på ryddeskjemaer fra årets ryddeaksjoner. Tabellen viser antall av hver kategori av de ti vanligste avfallskategoriene.

2. Fjerning av rundballer på avveie

Rundballer på avveie ble kartlagt og plast ble fjernet fra 12 rundballer. Ryddingen av rundballeplast ga 12-14 sekker søppel.

3. Utplassering av stasjonære ryddepakker

Usikkert resultat, men DV regner med at dette på sikt vil være holdningsskapende.

4. Kartlegging av søppel på bunnen av Randsfjorden ved Fluberg bru

Tydelig at brua har blitt brukt/brukes til kasterampe for søppel. Dette vises på hvordan søppelet fordeler seg under bru. Vanskelig å anslå mengde.

5. Forebyggingstiltak- Workshop

Stor vilje hos deltakerne til å bidra i løsning av problemet. Referat er skrevet og sendt til alle deltakerne. Bondelaget har i etterkant fokusert på rundballeplastforsøplinga i sin organisasjon.

Diskusjon

1. Organisering av dugnadsarbeid og kartlegging av avfall

I nordre del av Randsfjorden, der DVs fokus har vært størst, har også dugnadsinnsatsen vært størst. DV er godt fornøyd med den strekningen som er ryddet. Det har blant annet kommet kommentarer på at det er lite søppel i Dokkadeltaet. Dette viser at det nytter og at innsatsen utgjør en forskjell. Det vil likevel være noen områder som er dårligere dekket enn andre, spesielt der det er mye søppel samlet opp over lang tid. For fullstendig rydding av et sted som f.eks. Rostadvika måtte man satt inn ekstra mannskap på Strandryddedagen, eventuelt arrangert en egen aksjon. Dette kan også gjelde flere steder der søppel lett samles opp over tid.

DV opplever stor motivasjon for rydding av søppel rundt Randsfjorden. Det har vært stort fokus på plastforsøpling de siste årene, hvalen med plast i magen ble en vekker for mange og folk er nok også lei av å støte på søppel alle steder. Det kan likevel være krevende å mobilisere til rydding av hele Randsfjordens strandlinje.

Årets aksjoner har vært en god start, og det blir nå viktig å følge opp med vedlikeholdsrydding av områder som ble ryddet i 2018 og i tillegg utvide med nye områder. Slik kan vi etter hvert oppnå en god situasjon rundt Randsfjorden med hensyn på søppel. Det må forventes at fokuset på rydding og det visuelle inntrykket av reinere strandlinje rundt fjorden vil ha en oppdragende virkning.

Rydding i Dokkadeltaet naturreservat, Fluberg fuglefredningsområde og Røykenvika fuglefredningsområde krever at rydderne tar hensyn til sårbar natur og arter. De som har ansvaret for rydding i disse områdene må kjenne fredningsbestemmelsene, spesielt når og hvor det er ferdselsforbud.

Overvåkning: Ved å få informasjon om type avfall og hvor mange kilo som blir samlet inn, vil Dokkadeltaet Våtmarkssenter ha mulighet til å føre oversikt over hvilke kategorier av søppel som dominerer i området og følge opp området over flere år. Denne informasjonen vil kunne si noe om kildene til forsøplingen, og gjøre eventuelle tiltak målbare. Vi vil også ha mulighet til å føre en oversikt over hvilke områder/strender som er ryddet når, slik at innsatsen kan sendes dit det er størst behov.

Informasjonen som legges inn i Ryddeportalen til Hold Norge Rent bidrar til å øke kunnskapen om forsøpling på nasjonalt nivå, og gir Dokkadeltaet Våtmarkssenter mulighet til å føre en oversikt over de viktigste kategoriene av avfall og tilstrømmingen av nytt avfall over tid.

Det er tydelig at privat søppel utgjør en betydelig andel av søppelet som plukkes opp i ryddeaksjonene. Vi kan i tillegg med sikkerhet gå ut fra at søppelet er av lokal opprinnelse, det er maksimalt fraktet innenfor vassdragets nedbørsfelt. Ballonger er antagelig det eneste som kunne ha kommet luftveien. Dette betyr at ansvaret for

avfallet ligger hos de som bor og beveger seg innenfor området, både privatpersoner og næringsliv.

2. Fjerning av rundballer på avveie

Både kartlegging og fjerning av plast fra rundballer på avveie fungerte greit. Ved kartlegging er det en fordel å kjenne elva, og spesielt hvilke områder som er utsatt i forbindelse med flom. Dette gjelder både hvor det er fare for at rundballer kan bli tatt av flom, og hvordan elva oppfører seg under en flom, spesielt med tanke på hvor rundballene kan strande.

Mange rundballer vil være for tunge til å handtere med handmakt, og man er derfor avhengig av hjelpemidler. Bruk av traktor vil i mange tilfeller kreve rydding av en trase fram til de enkelte rundballene. Derimot kan en ATV ta seg frem de fleste steder med minimal rydding av trær og kvist. Man kan også tenke seg at det er mulig å bære med seg en enkel manuell vinsj.

Rundballer på avveie er visuelt skjemmende i naturen. Plasten fra rundballene vil med tiden fragmenteres i stadig mindre biter og ende opp som mikro- og nanoplast i hav, organismer og ellers i naturen. Bruk av tid/ressurser på leting etter rundballer og fjerning av plast er en samfunnsøkonomisk dårlig løsning. Derfor må den enkelte bonde ta et større ansvar for at rundballene lagres på en forsvarlig måte. Foruten lokalkunnskapen om den enkelte elv, fins det tilgjengelig flomkart. Det er dermed fullt mulig å lagre rundballene trygt f.eks. med hensyn på en hundreårsflom.

Det må også til en holdningsendring slik at det blir slutt på at rundballer som har gått ut på dato deponeres med plasten på.

3. Utplassering av stasjonære ryddepakker

Håpet er at ryddepakken skal øke folks bevissthet rundt forsøpling og få flere til å gjøre en innsats for å ta vare på nærmiljøet.

- Holdningsskapende – folk blir minnet på at man ikke skal forsøple og hvorfor.
- Ansvarsskapende – Få folk til å føle et ansvar for områder de bruker mye, og et behov for å bidra til å hindre forsøpling.
- Bevisstgjørende – Mange tenker ikke på søppelet som ligger rundt dem når de går på tur. Ved å se ryddestasjonene, og ta med seg en pose, er det stor sannsynlighet for at de vil begynne å se mer etter det og få øynene opp for problemet, også på plasser uten ryddestasjoner.

4. Kartlegging av søppel på bunnen av Randsfjorden ved Fluberg bru

Håndteringen av dette søppelproblemet har to sider; hvordan stoppe kasting av søppel fra brua og hvordan fjerne det søppelet som allerede er kastet ved brua.

Stoppe: Ved holdningsskapende arbeid kan man forhåpentligvis komme et stykke på vei. Bruk av media og sosiale media. DV fikk et oppslag i Oppland Arbeiderblad på saken og annonserte også dykkingen på egen Facebookside. Det kan skiltes ved Fluberg bru, f.eks. med plakater som viser hvordan det ser ut på bunnen. Videre kan overvåkningskameraer vurderes, dette vil antagelig ha en preventiv virkning.

Siden årets dykk kun ga et førsteinntrykk av situasjonen under Fluberg bru, bør man vente med å sette inn kostnadskrevende tiltak til det har vært gjort grundigere undersøkelser.

Fjerne: Det er usikkert hvor mye søppel det er snakk om. Dette fordi det er vanskelig å vite hvor mye som ligger nedsunket i muddret og fordi det ikke ble dykket i djupålen. Dykking i djupålen er mer krevende enn sportsdykkerne er kvalifisert for. Alternativt vil det kreve bruk av en Rover. En ryddeaksjon vil antagelig bli dyr. Fremvisning av avfallet som tas opp vil sannsynligvis få noen til å avstå fra å kaste fra brua.

Før en eventuell fjerning av søppel ved Fluberg bru må det gjøres en grundigere dokumentasjon av mengde og type avfall. Fluberg bru ligger i Fluberg fuglefredningsområde, det er derfor svært ønskelig at området er renest mulig, både med tanke på forurensing og fysiske skader som søppel kan forårsake på fuglene.

5. Forebyggingstiltak- Workshop

Workshopen ble svært vellykket. Det var generelt stor interesse hos de forespurte til å delta. Dessverre måtte Avfall Norge og Miljødirektoratet melde forfall. Deltakerne var godt fornøyd med workshopen. Det var nyttig for alle parter. En problemstilling ses ofte forskjellig fra ulike aktører. Spesielt nyttig var det for Hold Norge Rent å få god innsikt i rundballe- og rundballeplasthåndtering fra ulike synspunkt, fra bonde, rundballeentreprenør, avfallsselskap og myndigheter. Hold Norge Rent får dermed et bedre grunnlag for påvirkning av beslutningstakere/myndigheter. Det var en god dialog mellom deltakerne på workshopen, alle viste interesse og vilje til å forbedre avfallssituasjonen for landbruksplast.

DV mener denne workshopen er et svært viktig forebyggende tiltak, da landbruksplast på avveie har vist seg å være en stor kilde til forurensning i vassdrag og ferskvann i innlandet (Heistad, 2017). Workshopen tok opp flere aktuelle problemstillinger knyttet til landbruksplast på avveie, og pekte på områder med forbedringspotensiale. Dette er særlig knyttet til lagring av rundballer og til returordningene for landbruksplast.

Videre arbeid

Dokkadeltaet Våtmarkssenter, har sammen med Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver og Vannområde Randsfjorden søkt om midler over marin forsøplingsbudsjettet fra Miljødirektoratet. Omsøkte tiltak planlegges som en del av et større prosjekt i regi av DV med fokus på mikroplast. Det er gjennom et prosjekt med NINA og Vannområde Randsfjorden gitt tilskudd gjennom Handelens Miljøfond til undersøkelser av plast i biota i Randsfjorden og bestemmelse av alder på avfall.

Prosjektet det søkes om midler fra Miljødirektoratet består av følgende delprosjekt:

- Organisering av dugnadsarbeid og kartlegging av avfall.
- Oppfølgende workshop om landbruksplast sammen med nasjonale og lokale myndigheter, aktører fra landbruket og aktører fra avfallsindustrien.
- Samling for kommunene og Fylkesmannen om forsøpling og forebyggende tiltak.

Prosjektet for 2019 omfatter både Randsfjorden og Mjøsa, og flere samarbeidspartnere er kommet til. I forhold til landbruksplasten er målet å komme fram til konkrete tiltak som reduserer problemet. Foruten rydding vil DV fokusere mye på holdningsskapende arbeid og forebygging av forsøpling.

Litteratur

Heistad, K. 2017. Makroplast ved Norsjø, Telemark. Høgskolen i Sørøst-Norge avd. Bø (Masteroppgave).

Ocean Conservancy. 2012. The Ocean Trash index – Results of the international Coastal Cleanup (ICC), 2012. Tilgjengelig fra: <http://www.oceanconservancy.org/our-work/marinedebris/2012-icc-data-pdf.pdf>

UNEP. 2009. Marine Litter: A Global Challenge. Nairobi: UNEP. 232 pp.

Wagner, M., Schrer, C., Alvarez-Munoz, D., Brennholt, N., Bourrain, X., Buchinger, S., Fires, E., Grosbois, C., Klasmeier, J., Marti, T., Rodriguez-Mozaz, S., Urbatzka, R., Vethaak, A. D., Winther Nilsen, & M., Reifferscheid, G. 2014. Microplastics in freshwater ecosystems: what we know and what we need to know. *Environmental Sciences Europe*. 2014 26:12.

Williams & Simmons. 1996. The degradation of plastic litter in rivers: implications for beaches. *Journal of Costal Conservation* 2: 63-72, 1996

Vedlegg:

Landbruksplast på avveie - Workshop

26.10.2018

10:00-14:00

Møtetype: Workshop

Tema: Konsekvenser av landbruksplast og rundballer på avveie – hva kan vi gjøre for å redusere problemet?

Sted: Granum Gård, Søndre Land

Referent: Ingrid Zimmermann

Tilstede: Trond Øigarden, Johannes Wahl Gran, Bjørnhild Kihle, Werner Sveum, Ole Wilhelm Skundberg, Stein Giæver, Kjell Aarestrup, Stein Egil Granli, Lise Gulbransen, Mari Mo Osterheider og Ingrid Zimmermann

Møtestart: 10:00

Program:

Velkommen (Dokkadeltaet Våtmarkssenter, Trond Øigarden)

Introduksjon (Hold Norge Rent, Lise Gulbransen (ordstyrer))

Rundballer og landbruksplast i Dokkadeltaet (Dokkadeltaet Våtmarkssenter, Trond Øigarden)

Det er en utfordring at rundballer havner avveie på grunn av ekstremvær i form av flom (eller storm). I den forbindelse har vi gjennomført kartlegging og opprydding av avfall i Dokkadeltaet og Randsfjorden. Vi har kartlagt og fjernet rundballeplast i Dokka-Etna (strekningen fra samløpet av Dokka og Etna til Dokkadeltaet). Kartlegging og opprydding har vært i samarbeid med bønder og grunneiere i området. Det ble til sammen funnet 12 rundballer. En utfordring i forbindelse med oppryddingen har vært å fjerne plasten rundt rundballen. Rundballene ligger ofte utilgjengelig til, men ved hjelp av en ATV har det vært mulig å snu på rundballene slik at plasten kan kuttes av. Det sitter ofte også fast plast i trær og busker (juletreeffekten), dette ble samlet inn samtidig.

Rundballer og landbruksplast i Lågendelta (Naturvernforbundet Oppland, Johannes Wahl Gran)

Ryddeaksjoner i Lågendeltaet – dette fant vi

Det ble i forbindelse med Strandryddeuka på Lillehammer 2018 gjennomført rydding ved Lågendeltaet. Det var til sammen over 40 organisasjoner som bidro. Det var barneskoler, studenter og ungdom i førstegangstjenesten som var viktige bidragsytere gjennom hele uka. Det er de som muliggjør selve

gjennomføringen av Strandryddeuka og blir beskrevet som en nøkkelressurs.

Det ble i hovedsak funnet gjenstander som gikk under kategorien «uidentifiserbare plastbiter», isopor og næringsmiddel, sanitær. Dette utgjorde en topp 3 liste.

Jordbrukets plastutfordringer (Norges Bondelag Oppland, Bjørnhild Kihle)

Plast er et viktig materiale for landbruket, men blir en kilde til forurensning når plasten kommer på avveie. Det er i dag netto innsamlet 11 059 tonn til materialgjenvinning og det er i dag ca. 230 leveringssteder for landbruksplast i Norge. Det er stor variasjon når det kommer til de ulike leveringsordningene og det er ikke alle ordningene som er like gode. Grønn Punkt Norge sin produsentansvarsordning er en god ordning, men det er noen utfordringer når det kommer til avsetning av landbruksplast. Her jobbes det med at alle som selger plast til bønder skal betale inn vederlag for plastlevering. En utfordring er den sterke priskonkurransen ved salg av plast. Hvis kostnadene for innsamlingsordningen (vederlaget) blir for høyt kan flere bønder velge å kjøpe plasten fra utlandet istedenfor. Hvis det blir mange bønder som på denne måten unnlater å betale for innsamlingsordningen, undergraves ordningen. De blir i praksis «gratispassasjerer» som andre bønder må betale for.

Norges Bondelag er opptatt av at det er bonden som er ansvarlig for å rydde opp etter seg, men det er viktig at det opprettes flere leveringspunkter, særlig i distriktene. Slik at det kan leveres mest mulig landbruksplast til gjenvinning.

Utfordringer med landbruksplast (Nordre Land, Werner Sveum)

Det er store mengder plast i jordbruket i form av plastfilm og nett for innpakking av rundballer. Dette er plast som bør samles inn og resirkuleres. Det er flere faktorer som gjør dette vanskelig. En hovedutfordring er plast som kommer på avveie: Ekstremvær fører til at plasten blåser bort og havner i trær, kratt og vassdrag. Det er vanskelig å få oversikt over all plasten og det er vanskelig å få fjernet plasten rundt omkring i naturen. Dette fører til at plasten blir liggende, når tiden går blir den stadig vanskeligere å fjerne, samt at husdyr eller vilt kan være uheldig og spise av plasten. Her vises det til at allerede i 1969 ble det rapportert om urovekkende mengder plast i magen på syke kyr. En kan jo da bare forstille seg situasjonen for 2018.

En annen utfordring er selve behandlingen av søppelet. Det er ikke all plast som leveres til gjenvinning, både bevisst og ubevisst. Plast blir ofte brent, gravd ned eller «glemt» bak en låve eller andre steder rundt gården.

I Nordre land er det to mottak for landbruksplast: Øistad i Torpa og et i Ospenes på Nordsinni. Det leveres totalt over 100 tonn plast årlig og det er flere ulike typer plast som hentes. Det er det interkommunale

renovasjonsselskapet GLØR som henter og behandler søppelet. Plasten inngår deretter i Grønt Punkts ordning, en ordning som fungerer bra.

Det er ikke selve gjenvinningsprosessen som er problemet, men det å få samlet inn mest mulig landbruksplast.

Erfaringer med innsamling av landbruksplast (Snertingdal Bondelag, Ole Wilhelm Skundberg)

Har jobbet med rundballeplast siden 2005, med ulike aktører med blandende erfaringer og resultater. Noen har nok brukt plast i grøfter og brent noe. I 2017 endret ting seg. Bondelaget gikk ut med en plastordning fra 2018. Vi samler plast fra ca. 500 rundballer på hver gård (innsamlingspunkt). Usikker på omfanget, men det ligger nok på ca. 100 tonn. En ordning som fungerer godt for oss og som vi ønsker å fortsette med. Nett er en utfordring da vi ikke har en god ordning på dette enda. Vi har en miljøstasjon i Snertingdal, men man må betale. Det er dyrt og vi ønsker heller ikke å kjøre flere mil for å levere noe når det er ting vi har betalt for. Bondelaget i Oppland er opptatt av lagring av rundballer. Det er mye bra arbeid rundt oppfordringer og holdningsendringer og det jobbes med det i flere ledd. Simen Rogner sorterer og leverer plast og klarer å gå i pluss. Utfordringen er at Kina tar ikke imot lenger. Så det er usikkert om han kan fortsette, men vi håper at han klarer å fortsette. Vi er ikke best i klassen, men vi jobber med det og er klar over utfordringene. Simen er godkjent av Grønn Punkt og han skriver ut kvitteringer på at vi har levert. Det er en utfordring for avfallsselskapene, men vi føler ikke at vi har fått veldig god drahjelp. Det vi ønsker oss er forutsigbarhet.

Produksjonen av plast som skal leveres til gjenvinning foregår gjennom et helt år. Vi må derfor vite i et ettårsperspektiv hva vi skal gjøre, men vi føler vi er på god vei og jobber med det.

Spørsmål: Kan vi ikke bruke breiplast i stedet for nett, men det krever investeringer i kombipresser. Det er per i dag få som kan ta seg råd til å ta i bruk plast istedenfor nett. Utfordringen er prisen.

Kommentar (avfallsselskap): Vi henter også avfall i Snertingdal. Vi har tidligere ikke hatt utstyret – vi må ha kran. Men vi henter i Snertingdal.

Avfallsselskapets rolle og lokale utfordringer (Horisont Miljøpark, Stein Giæver)

Interkommunalt selskap, 55 ansatte.

Gjennomfører 2,2 mil tømminger pr år hos husstandene.

Ser mye avfall ved småbrukene som fint kan sendes inn til gjenvinning.

Hvorfor har Kina stoppet å ta imot plast? Kina opplever avfallet som urent og har ikke kapasitet til å ta imot alt.

Har to miljøstasjoner, men avviker den ene da den ikke ble brukt.

Problemstilling

PP-sekkene er en utfordring når det kommer til gjenvinning. Det er sekker som kan brukes på nytt. Sekkene er like hele, men må vaskes. Forslag: En panteordning på PP-sekkene. Det vil kanskje kreve at man tar i bruk nye sekker som ikke må åpnes under. Da vil man unngå hull i sekkene.

Fiberduk

Store volumer med skitten fiber som ofte er pakket rundt trestokker el.l.. Dette kan vi ikke ta imot. Vi finner også døde dyr i dukene som gjør det vanskelig å behandle. Vi forstår at det ikke er lett å holde rent. Men da overfører bøndene problemet til oss, for vi får strengere og strengere krav på hygiene på fiberduken. Når vi ikke får levert fiberdukene så får ikke vi betalt og får sanksjoner fra Grønn Punkt. Vi kan presse materialet, men da står vi igjen med store bunter som også krever oppbevaringsplass.

Kommentar til pant: Miljøkravene er utfordrende. Bra for å sikre at mottakerlandene følger regler og retningslinjer med tanke på klima og miljø.

Rundballefolie

Et paradoks at olje er for billig. Det er billigere å lage ny plast kontra å gjenvinne. Vi har lang lagringstid, som medfører avfall på avveie pga. vind og regn. Vi har ikke kapasitet til å oppbevare alt avfallet innendørs. Vi har også et forsøplingsproblem på anleggene våre, og det resulterer i avfall på avveie.

Landbruksplastinnsamling i Norge (Hold Norge Rent, Lise Gulbrandsen)

Landbruksplastinnsamling i Norge (Grønn Punkt)

Lise: Komme med noen forslag til Grønn Punkt. Hvordan kan vi bruke plast i større grad selv framfor å sende avfallet til andre land.

Innsamling og gjenvinning: Grafen viser ikke hvor mye plast som kommer på avveie da det oppstår et etterslep fra markedet.

Norge ligger godt an sammenlignet med andre land.

Hvorfor slutt på panteordningen av kanne? Hvis de var under fem år gamle så kunne man levere dem.

Spørsmål/svar og dialog

- Hvilke anbefalinger kan vi komme med til myndighetene når det kommer til de utfordringene vi til nå har snakket om?
- Kvalitet og marked: Kvaliteten på avfallet er viktig, men markedet svinger og det kan være at papp og papir kan leveres til Kina. Dette kan skje på plast også. Men klarer Europa å bygge opp kapasitet. I dag er vi helt avhengig av eksport. Plast er krevende da det er så mange ulike typer plast. En omfattende sorteringprosess
- Energigjenvinning er en løsning, men nytt avfallsdirektiv – vi skal energigjenvinne enda mindre. Dette omfatter også landbruket.
- Vi trenger varme og den må vi hente fra en plass. Det er mye plast som blir energigjenvunnet.
- Perspektivet er om man skal gjenvinne/brenne i Kina, eller skal vi gjøre det i Norge.
- Plast vs. papir: det er mindre CO₂-fotavtrykk ved å gjenvinne en plastpose framover en papirpose.
- Plast er petroleumsprodukt: Vi trenger flere deponier for farlig avfall.
- Colaflaske ble tidligere gjenbrukt som vi i dag bruker til å lage syntetiske stoffer i form av klær. Men bomull krever mye vann.
- Avfallspyramiden: Forbruket må ned. Andelen ting som blir produsert. Man kan ikke tenke alternativt materialet for alt.

Krav til produksjon av rein norsk mat (Fylkesmannen i Oppland, Kjell Aarestrup, seniorrådgiver i Landbruksavdelingen)

Å produsere ren norsk mat er en del av det norske rennommé. Landbruket har gått igjennom flere strukturendringer. Vi har i dag et effektivt landbruk, men endringene fører også til utfordringer. To viktige overganger: Fra høylager/silo til rundballer og fra fôrlager til fôrsentral. Å ikke vite hvor rundballene kommer fra er et problem, og en alternativ løsning kan være å merke rundballene. Et annet viktig element med tanke på rundballene er hvor de skal lagres. En utfordring er at det er ulike aktører som har ansvaret for lagringen og som igjen fører til ulik praksis. Den som presser og lagrer er ofte en annen enn bonden som skal bruke rundballene. Et godt alternativ er å ha rundballene i en inngjerding, f.eks. bruke forskalingsnett.

NYT Norge Forskriften og KSL- kravet innebærer ulike krav som skal hindre at rundballer kommer på avveie.

Det vises f.eks. til at "Rundballer må ikke lagres på flomutsatte arealer". Det finnes en oversikt og forklaring på hva som defineres som flomutsatte arealer. Det finnes en forskrift og man har et pressmiddel, men det forsvinner blant mange aktører som ikke har en klar ansvarfordeling seg imellom. Spørsmålet blir tilslutt: *Hvem har ansvaret for hva?*

Forsøpling i innlandet (Hold Norge Rent, Mari Mo Osterheider, Fagansvarlig innland)

Hold Norge Rent er en ideell forening som jobber mot forsøpling. Vi har jobbet lenge med marin forsøpling, men har de siste tre årene hatt større fokus på innlandsforsøpling. Vi har fire store nasjonale kampanjer: Før fuglene kommer, Strandryddedagen, Hold høsten ren (dette har vi jobbet med i tre år med et hovedfokus på innland) og Adopter en strand (eller adopter et område).

Opprydding er et viktig holdningsskapende arbeid. De som er med på oppryddingskampanjer ser hvordan de bidrar til folkeforskningen. På grunnlag av dette gjør vi analyser der vi identifiserer kilder og snakker med kildene. På bakgrunn av dette kan vi kartlegge årsaker og igjen komme med forslag til løsninger og tiltak. Og skape et kunnskapsgrunnlag. Et viktig element er at kilder til forsøpling blir registrert under riktig kategori. For eksempel landbruksplast som egen kategori.

Landbruksplast og effekter av plast på avveie, samt annet næringsavfall relatert til landbruksdrift (Fylkesmannen i Oppland, Stein Egil Granli, Seniorrådgiver i Miljøvern avdelingen)

Det er viktig å ikke bare snakke om plast, det er mye annet avfall som kommer på avveie. En effekt av plast på dyrelivet er at dyr spiser plast eller får i seg plast, som påvirker næringskjeden og tilslutt oss da vi er på toppen av næringskjeden. Det er utfordringer vi enda ikke vet hele omfanget av.

Påvist mikroplast i menneskekroppen.

Forurensningsloven § 7 og § 28 gjelder for begge for kommunen, men § 28 har en egen hjemmel gjennom § 37. For fylkesmannen er det § 7 som blir brukt for å gi pålegg.

Avfall som oppstår i landbruket har en tendens til å bli satt fyr på, og det er et stort problem. Kommunen kan åpne for at noe forbrennes, men ikke brenning av næringsavfall jf. Forurensningsloven § 32. § 11-8. Leveringsplikt – farlig avfall skal innleveres minst 1 gang per år og avfallet skal sorteres godt til godkjent mottak. Ny forskrift fra EU: Det kan forventes at minst 70 prosent av matavfallet og plastavfallet fra husholdningene skal sorteres innen 2035. Landbruksnæringen skal få krav til sortering av plastavfall, men det er ikke satt et prosentmål på hva som skal gjenvinnes.

Forslaget til Miljødirektoratet er sendt til Klima- og miljødepartementet og er foreløpig ute på høring.

Diskusjon og oppsummering

Viktig at vi opprettholder dialogen og tar med oss de viktige tingene vi har diskutert her i dag.

Alle parter må være involvert. Videreføre ordningen med en strandryddedag der det offentlige bistår med midler slik at vi kan opprettholde dagens ordninger.

Vi må opprettholde dagens ordninger, men vi har en jobb å gjøre med holdningsendringer. Hvis vi setter inn tiltak tidlig og har gode rutiner slipper vi å håndtere problemene når de oppstår, men heller kan forbygge og hindre at plasten kommer på avveie.

Vi håndterer nesten alt mulig avfall og vi prøver å finne løsninger. Men det er krevende å håndtere alt mulig avfall. Dette er meget kompetansekrevende. 90% går ut av landet. Vi må gjøre det riktig med tanke på lover og forskrifter. Kompetanse er en generell utfordring.

Den beste jobben vi kan gjøre er at folk starter i sitt eget hjem med kildesortering. Forståelsen for at avfallet endrer navn og karakter når det kommer til avfallsselskapene med tanke på nye forskrifter og regler. Det er et paradoks at det er mye strengere regler for husholdning kontra næring.

Det burde være strengere regler for næringene da det kommer både større mengder og farligere avfall.

Holdningsendringer handler også om hvordan vi omtaler bransjen som skal håndtere avfall.

Viktig at vi møter hverandre og lærer om hverandres utfordringer. Nettet og plastkjernen bør komme inn i systemet (Grønn Punkt). Alternativt en panteordning. Bedre å få det inn i systemet framfor at man må betale hver gang man leverer avfallet.

Silo er en god løsning, men vi føler at rundballen er kommet for å bli. Vi i bondelaget jobber strukturert, men ønsker at vi i større grad ser på det totale CO2-utslipper. Er det bedre å brenne i Norge enn å sende avfallet i Kina?

Vi skal ikke samle inn mest mulig, men best mulig. Gulrot framfor pisk. Premiere de som er flinke til å samle inn plast. Gjøre det attraktivt å være flink.

Godt kommunikasjons- og holdningsarbeid. Vi må gjøre mer av det som er bra. En utfordring er at alle skal "redde verden", på egen hånd. Vi bør samarbeide mer og fordele midlene i størst mulig grad. Vi må samkjøre.

Morgendagens bønder – implementere at skoleelever rydder et område for søppel. Viktig at vi informer om hvem som har ansvaret – det er ikke riktig at barn skal rydde opp for næringslivet. Dokkadeltaet – som et godt eksempel. Men vi må også jobbe proaktivt – komme med nye løsninger. Rundballen er nok kommet for å bli.

Dokkadeltaet har satt fokus på landbruksplast som miljøproblem. Workshopen ønsker å understreke overfor myndighetene at forsøplingsproblemene i innlandet må tas på alvor. Det er behov for fokus på sikring av rundballer mot

ekstremvær, storm og flom, men også i forhold til tilgang for ville dyr som spiser seg gjennom plasten. Det må derfor sikres for 100-års flom hvert år. Det er vanskelig å identifisere hvem som er eier av rundballeplasten. Bør det innføres krav til merking?

Det er et felles problem der alle har ansvar, men et ansvar ligger hos bøndene når det kommer til hensyn til sikring og opprydding. Når det kommer til selve avfallshåndteringen er det et behov for bedre nedstrømsløsninger. Plasten har blant annet ikke høy nok verdi. Alt avfall fra landbruket bør inngå i produsentansvarsordninger. Dette gjelder for eksempel nettene som brukes rundt høyballer.

Problemstillinger:

- Dumping og brenning av avfall på gårder
- Å belyse årsakene til at rundballeplast kommer på avveie
- Utfordringene knyttet til rundballeplast som er på avveie. Hvorfor graves plasten ned?
- Gratispassasjerer
- Det er behov for flere steder å levere plasten

Det er ønskelig med en videre dialog og samarbeid på tvers av næringen, myndighetene og organisasjonene.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkadeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS PB 135, 2882 DOKKA Tel: +47 46 80 64 23 E-mail: post@dokkadeltaet.no www.dokkadeltaet.no

